

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de TARROJA - Any 15 - novembre-desembre de 2004 - Núm. 91

EDITORIAL

Un altre any que fem història.

Tot i que som petits hem pogut arribar més lluny del que possiblement ens havíem proposat.

El més de desembre de l'any 1990, va sortir a la llum la publicació de la nostra revista Terra Rubra. De manera poruga, com qui no gosa, nua de projectes a llarg termini, només amb les ganes i la il·lusió d'anar fent cada dos mesos un pas endavant, sobretot però, amb la clara visió d'uns temes molt concrets que ocuparien una part de la publicació, amb els quals no podíem fallar. Han passat catorze anys i seguim en peu, la nostra tasca per un costat engrescadora –rebem moltes adhesions de lectors que ens animen a seguir–, per un altre costat, tampoc podem dissimular el desencant que alguna vegada també es fa present tot cercant la raó

convinent per publicar i no caure en la rutina d'anar fent.

L'eufòria d'aquell dia del mes de novembre de l'any 1990, reunits en una estança de la Casa de la Vila, ha minvat, però l'esforç i les ganes de seguir han fet que poguéssim travessar cap al segle XXI, de manera força generosa.

Terra Rubra va caminant sola i ha passat l'adolescència sense massa dificultats. Si no hem augmentat de manera considerable el nombre de subscriptors, sí que ho hem anat fent en la seva qualitat. La nostra revista a poc a poc s'ha anat guanyant el seu lloc i això sempre és motiu de satisfacció.

Nadal és a la porta de nou. Amb la manca de temps, la pressa, la compra de regals... etc. hem anat perdent el bon costum de felicitar-nos, d'enviar-nos una postal nadalenca una vegada a l'any. El telèfon mòbil, el correu electrònic, tant a l'abast de les nostres mans, ens han anat capgirant la festa. Que ni la nostàlgia del passat, ni l'aventura del futur, siguin motiu, per l'oblit dels valors que el Nadal és en si mateix.

Des del catorzè aniversari de Terra Rubra, us desitgem a tots els socis benefactors i subscriptors, unes **Bones Festes!**

Panoràmica de Tarroja l'any 2001

NOTÍCIES

- La plaça de l'Església quasi definitiva-ment acabada. Que no és poc! Esperem amb ànsia l'acabament de tots els detalls i la sort d'entrar a l'any 2005 amb molta salut per a gaudir-ne.

- Anna Manaut i Caixal, de cal Vilaró, una promesa tarrogenca de Handbol, deia el diari Segre ESPORT el dia 29 d'octubre en una entrevista a tota plana: "*L'Anna Manaut, amb només tretze anys, és una de les perles lleidatanes amb més projecció.*"

Jugadora cadet de l'Associació Lleidatana d' Handbol. Sembla que la seva esquerra té la vàlua de l'or, per jugar a la pista. Actualment

es troba a Biviesca, a prop de Burgos, per preparar el campionat d'Europa.

Anna, moltes felicitats, et desitgem tots els èxits que mereixes i esperem que per arreu on vagis, deixis el llistó molt alt, com a persona i com a esportista.

- El dia 13 de novembre Tarroja i Hostafrancs s'han unit per anar d'excursió a Barcelona. CAIXA FÒRUM va ser la seva destinació de visita cultural. Per dinar van gaudir de les vistes de la muntanya de Montjuïc en un restaurant del Poble Espanyol.

- Els dissabtes 4 i 11 de desembre hi ha programat un curset de cuina de Nadal. Esperem que com cada any, les cuineres s'hi esmercin d'allò més per preparar una bona taula nadalenca.

- **Descoberta Catalana d'Amèrica 4t Simposi.** El propassat 20 de Novembre, se celebrà a la localitat de Arenys de Munt el 4t. Simposi sobre "La Descoberta Catalana d'Amèrica". En aquesta ocasió es comptà amb la presència, com a ponents, del Sr. Carles Camps, enginyer químic, que obrí el simposi amb una detallada nova visió de qui en realitat fou, segons les seves investigacions, el conqueridor Ferran Cortés, l'Hernan Cortés de l'oficialitat, a qui no dubtà en qualificar com a Príncep de Catalunya, pel seu bressol català, vinculat a la casa reial. Del Sr. Manuel Capdevila, enginyer de sistemes, que ens explicà com era l'armament bèl·lic a l'època d'en Colom. Del Sr. Jordi Indiano, historiador, que donà tota mena de detalls, respecte a la relació de l'almirall amb la corona portuguesa i finalment, com a cloenda, una nova interven-

ció del Sr. Jordi Bilbeny, aquesta vegada, sobre "El tercer viatge de Colom a Amèrica". Cal destacar la munió de dades i dates errònies, en que cauen diversos historiadors, sobre el port de sortida d'aquest tercer viatge, que uns situen a Rota (Càdis) altres al mateix Cadis i que les recerques del Sr. Bilbeny demostren que, en realitat, es produí en un port català. Així doncs, veiem com la censura segueix amagant la naixença catalana de l'Almirall, amb tots els fronts possibles. Finalment es projectà la pel·lícula d'en David Grau "L'apropiació de la descoberta d'Amèrica: una conspiració d'Estat?"

● **Jordi Bilbeny a Hamburg i Kiel.** Els dies 25 i 26 de novembre Jordi Bilbeny ha donat dues conferències sobre "Catalunya i el descobriment d'Amèrica" primer a la Universitat d'Hamburg i després a la de Kiel. Els periòdics "Der Spiegel" i "Hamburger Abendblatt" se n'han fet molt ressò.

RENOVACIÓ DE SUBSCRIPCIÓ 2005

La quota per la subscripció local serà de: **8 euros**, i per als subscriptors de fora vila, arrodonim el preu amb **10 euros**. Podeu fer-los efectius, els subscriptors locals, per la vostra comoditat, a Jaume Secanell (Cal Moixet) i els subscriptors de fora vila com cada any, en qualsevol oficina de la Caixa de Catalunya, núm. de compte: **2013 0315 22 0200665270** o bé a l'adreça de Terra Rubra, c/ Portal de la Rectoria s/n 25211 TARROJA.

Preguem a tots els subscriptors que fan efectiva la seva aportació a través de la Caixa de Catalunya, que identifiquin amb claredat el **nom del subscriptor** de la revista i no pas el nom de qui fa l'aportació personalment. Ens estalviareu identificacions incorrectes.

Agraïm una vegada més la confiança que feu en nosaltres i desitgem que el proper any 2005 sigui benvingut amb molta ventura per a tots.

ARA ÉS DEMÀ

Ara és demà. No escalfa el foc d'ahir ni el foc d'avui i haurem de fer foc nou. Del gran silenci ençà, tot el que es mou es mou amb voluntat d'esdevenir.

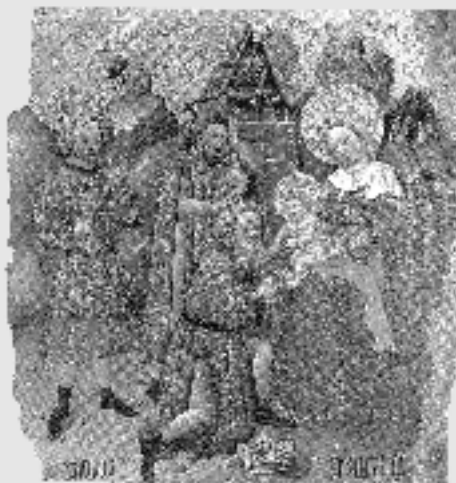
I esdevindrà. Les pedres i el camí seran el pa i la mar, i el fosc renou d'ara mateix, el càntic que commou, l'àmfora nova plena de bon vi.

Ara és demà. Que ploguin noves veus pel vespre tèrbol, que revinguin deus desficioses d'amarar l'eixut.

Tot serà poc, i l'heura i la paret proclamaran conjuntament el dret de vulnerar la nova plenitud.

MIQUEL MARTÍ I POL

Bones Festes de Nadal
i un Any Nou amb
salut i pau!

Adoració del Nen, J. Ferrer, s.XV, MDL

TARROJA, NEGOCIS I COMERÇOS (II)

Ferreria: No hi ha dubte que la ferreria més antiga era la que estava instal·lada a cal Farré, cantonada amb la plaça Nova.

Com que sembla que les ferreries donaven de si i la feina no els faltava, un altre ferrer de fora vila s'instal·là també a Tarroja, ocupant com a local el corral de cal Vilaró de la carretera. I encara un altre, anomenat Sebastià Solé, fill de Sant Ramon i germà de la Xambona, també trobà local a la nostra vila per treballar de ferrer, als baixos de cal Xelis, tot i que en poc temps tancà el negoci i es traslladrà a Preixana.

La ferreria de la família Giralt, durant anys, la van explotar ells mateixos, fins que l'arrendaren a un mosso anomenat Magí, que la rendibilitzà durant uns quants anys més. Com que no tenia fills, en fer-se gran la traspassà a un aprenent que tenia, anomenat Pere Huguet, (pare de la Paulina). En el seu moment agafà el relleu Ramon Sala, ferrer de Sant Guim de la Plana i gendre del Ramon Huguet, que continuà l'ofici a Tarroja.

En Ramon tot i molt jove, a causa de la seva mort, es va haver de traspassar la ferreria al Ramon Calafell, antic aprenent de ferrer, que durant uns quants anys va ser veí de la nostra població, fins que cap a la dècada dels seixanta tancà la ferreria i se'n anà a viure, fora vila.

Cisteller: De tota la vida que m'han atret els oficis i treballs d'artesania.

Quan de petita anava alguna vegada a cal Cisteller, només tenia feina a mirar com pare i fill treballaven el vímet, aquells feixos tan llargs i tan indomables, en mans d'un bon artesà es deixaven modelar com la plastilina.

Entre els artesans del vímet, destacaven per haver-lo treballat la família Lacueva, de cal Valeri, tenia el local de treball a la plaça Nova, ubicat en un cobert on actualment es troba la casa del Josep de cal Martí. Per aquella època quasi totes les famílies tenien el seu gran o petit hortet per a conrear. Com tantes vegades hem dit, de diners no n'hi havia pas gaires i cada hortolà se les espavilava per a tenir quatre vimeres plantades al seu hort, que delicadament podaven en el temps i podien en la collita, tallar i vendre. Segons sembla la plaça Nova n'era plena de feixos, arrengrerats un a un, podien ser pagats a un preu de dos rals cadascun d'ells.

També la família Closa, sembla que més antigament havia treballat d'igual manera el vímet.

Els darrers, però, que van treballar com a professionals a Tarroja, durant dues generacions, van ser la família de cal Cisteller. Ramon Tolosa nascut a Massoteres, amb l'ofici de cisteller après, va instal·lar-se a Tarroja a una casa al costat de cal Talet, plaça de la bàscula fins fa poc, a començaments del segle XX, el seu fill Josep va seguir en l'ofici juntament amb el seu pare durant anys, rebien comandes d'arreu de la comarca i també de fora. Cap als anys 1970 el Josep va decidir anar a treballar a l'Avícola de Guissona, lloc en el qual es jubilà

Des de llavors resta perdut a la nostra població, l'ofici de cisteller.

Cadiraire: No sabríem dir pas si ho era d'ofici, o bé un bon aficionat que a poc a poc en va anar aprenent. El que sí és cert, que s'hi dedicà

molts anys arreglant totes les cadires que arribaven a les seves mans i que tenien el cul de bova o boga, quan ell les deixava arrançades, la cadira semblava talment nova. Sempre l'havíem vist treballar a l'entrada de casa seva, al carrer Major de la vila o carrer Gran, com també s'anomenà. L'Andreu, aquest era el seu nom, sembla que ha estat l'únic cadiraire que ha fet tal ofici a la nostra vila. Un bon dia després de ser traslladat amb urgència a l'hospital de Lleida, ja no tornà a Tarroja. Una altra casa que tanca i un artesà més, perdut. (referència per a saber més coses a TR Núm. 47)

Paraiqüer i adobs generals: Jo diria que era cap als anys cinquanta, segons dates que ens fan constar, que a cal Angarill hi va venir una família que provenia de l'Urgell. S'instal·là a Tarroja i es dedicà a treballar en adobar paraiqües, cadires, eines i utensilis per a la llar. L'estança a la nostra població va durar uns set-vuit anys. Després, també van tancar portes i se'n van anar a una nova població.

Espardenyer: Encara avui en queda el nom i la família de ca l'Espardenyer.

Quan les espardenyes eren, sobretot als nostres pobles, l'únic mitjà per vestir els peus i la importància d'anar ben calçat era la primera prioritat, de ben segur que el pare de l'Aleix actual tenia la mida presa de tots els tarrogencs.

Quan les espardenyes es van industrialitzar, ca l'Espardenyer es va convertir en botiga per a la venda d'espardenyes, no cal dir que igualment de totes mides i de tots els colors.

Amb els anys, els artesans es van fent grans i les espardenyes van caient en desús. A poc a poc ca l'Espardenyer va ajustant les portes fins a tancar-les definitivament quasi amb l'entrada del segle XXI. Un altre ofici perdut i una botiga menys a la nostra vila.

Sabater, ataconador: Tots sabem prou bé, el significat de la paraula sabater i no cal pas que li donem cap definició aclaratòria, però ataconador..., doncs he de confessar que per ser més exacta, he consultat la Gran Enciclopèdia Catalana, que ho tradueix en: *sabater vell, pegot*, i també, referint-se a sabater com a ofici reconegut, ens diu: *petit ofici, ataconador i taloner*. Dit això, vegem quants sabaters i ataconadors van treballar a Tarroja.

Abans de la guerra, per trobar una data de tall que els nostres avis encara fan servir, hi va haver un artesà ataconador, que tenia el seu local de treball a la plaça Nova, just a la porteta que encara hi ha, entre el portal de la rectoria i la porta del corral de ca la Maria del Vilaró.

Anys després, un altre ataconador nou vingut de les illes, juntament amb la seva companya Ramona, féu estada a la nostra vila, primer en lloguer i posteriorment amb la compra de la casa de cal Simón del Tigre. Bon professional en el seu ofici, tots els tarrogencs tinguérem l'oportunitat de comprovar-ho. Una malaltia greu l'obligà a ser traslladat al l'hospital de Lleida en el qual morí.

L'Aleix Llorens de ca l'Espardenyer, entretant, a la botiga on exercia de barber, les hores que la barberia li deixava lliure anava treballant d'ataconador. Situat al bell mig de la plaça Nova, en un local sota el balcó de cal Farré. La seva família tenia llogada la casa de cal Gran al Raval, fins que van comprar cal Peret al carrer Baix. L'any 1970 la barberia de la plaça Nova va ser traslladada als baixos de l'habitatge del carrer Baix, lloc on van seguir amb l'espardenyeria, amb el temps van ampliar el negoci amb botiga de comestibles, també de tocineria i carn de xai per encàrrec. Segons una nota que em serveix de guia i consulta a l'Aleix el caracteritzà la seva simpatia, el seu bon caràcter i el gran sentit del negoci.

Actualment resta encara entre nosaltres, però ja retirat. **Per molts anys!**

En el proper número de Terra Rubra, més artesans de Tarroja.

JOSEFINA CARULLA I PORTA

SANT ALEIX, ELS POBRES I EL SEU AIXOPLUC

Ni que aquest títol sembli una escudella barrejada, si teniu paciència de llegir-lo veureu que tot va més o menys lligat, com un bon allioli. Bé, comencem per sant Aleix:

Si us he de dir la veritat, el meu padrí, un gran narrador, se saltava que aquest gran sant fos fill de tot un senador romà, i només em contava que va abandonar el palau on vivia i va anar per aquest món de Déu fent tot el bé que podia i se les campava com un *captaire* qualsevol. Quan es va fer massa gran va tornar a casa seva i hi va demanar aixopluc. Com que havia passat un munt d'anys i ell no va dir qui era, ningú dels seus no el va reconèixer. Cal remarcar que les fatigues, el sol i el serè l'havien canviat notablement. De totes maneres, els seu aspecte ple de bondat fou motiu perquè li permetessin que s'hostatgés en un petit recambró que hi havia davall d'una escala i allí vivia en oració i s'alimentava de les sobres que li donaven... quan hi pensaven. El dia que va morir les campanes es van posar a vençar totes soles mentre que de la sotaescala en sortia una gran claror. Llavors es van adonar que aquell *captaire* era un sant i, per un pergami que li van trobar a sobre, van veure que era el fill que havia marxat anys enrere i l'hereu de tot aquell patrimoni.

Aquesta narració, segurament que l'heu trobada en versions que difereixen en petits detalls. Com a curiositat us puc dir que la versió francesa "La vie de Saint Alexis" del segle IX és una de les primeres obres de la

literatura francesa, molt més antiga que la cèlebre "Chanson de Roland".

Potser moguts per aquest exemple, el poble -el treballador, humil i de poca pela- sempre havia tractat amb benevolència els pobres que passaven a demanar caritat. Jo recordo, i suposo que no sóc sol, una colla d'aquelles persones anònimes, brutes, espellifades, amb bolics malgirbats a l'esquena i l'inseparable bastó a la mà que passava de tant en tant. Entre tots destacaria aquell entranyable Ribera que devia fer una ruta un xic llarga perquè només el vèieu un parell o tres de vegades a l'any. També em ve a l'esment aquell altre, el Tallacebes que li dèiem, que no tenia, ni de bon tros, tan bona jeia com l'anterior; més aviat feia la pinta de ser capaç de clavar-nos un mal tanto a trascantó.

Quan un pobre picava a la porta i demanava "una gràcia de caritat per l'amor de Déu!" quasi sempre rebia un bocí de pa, unes sobres de menjar o, més sovintment, una peça de cinc cèntims, d'aquells negres de després de la guerra que és fins on arriben els meus records. Rara era la casa que no el socorria i que li respongués amb un "Déu us empari germà"!

Tirant més enrere i segons em va contar l'amic Jaume de cal Tigre, allà on durant molts anys hi ha hagut el corral del bestiar i que ara està ple d'arços, a dins i a l'esquerra hi havia un cobert que servia d'aixopluc per a tots els pobres que fessin nit al nostre

poble. D'aquest cobert en deien "la casa dels pobres". Allí hi havia sempre la porta oberta i a dins un tou de palla per tal que els pobres poguessin descansar de les inclemències del temps. Si mireu la situació d'aquest solà de propietat municipal veureu que està situat al peu de la muralla, però per la banda de fora. Aneu a saber si la consciència dels nostres avantpassats ja volia fer el bé, però guardant una mica les distàncies. Aquesta "casa dels pobres" va deixar de complir el seu fet quan l'ajuntament va arrendar la part coberta i la fora com a corall del bestiar al Ramon de cal Pastor per allà els anys trenta.

I els pobres? Van quedar al carrer?

Sí i no. Jo els havia vist sempre aixoplugar-se sota el pons Xic i, si es tractava d'una colla de gitanos, acostumaven a fer-ho allà al pont Gran. Allí tenien aigua per beure bèsties i persones i la canya-xiula no era pas ben dolenta per als pencos que arrossegaven llurs carros.

Potser els pobres també hi van guanyar de viure sota el pont. Hem de tenir en compte que a més de menjar arreplegaven un bon nombre de peces de cinc cèntims que, sumades, feien una petita quantitat. Aquests diners devien arribar per a les necessitats més precises i potser, per alguna ampolla de vi per escalfar-se el cos durant les llargues nits fredes d'hivern i, de passada, agafar una mica d'alegria a l'ànima. La nostra colla havia anat a espiar-los des de la cantonada de l'hort del Munda, allà a vora del safareig i, més d'una vegada, si s'hi esqueien dos o tres pobres, armaven unes gresques que no eren pas degudes a l'aigua de les Valls que per allí passa.

L'amic Puig de cal Celdoni em va fer saber que a Palou, el seu poble, també hi havia una casa dels pobres amb la particularitat que allí cada pobre -devien ser uns habituals- tenia el seu plat i got.

Ben mirat de cases de pobres n'hi havia per tot arreu. A les Espanyes també i per cert amb un nom ben curiós. A que no sabeu com se'n deien d'aquests habitacles en castellà?

— "Casa de los pobres" direu.

Doncs no. Se'n deia "Cotarro", una paraula que jo hagués considerat sinònim de "francachela".

Per descomptat que no m'imagino a Sant Aleix en cap d'aquestes gresques davall d'algun pont; però m'agradaria creure que, tot i aquells eventuals "cotarros", Déu, en sa infinita misericòrdia ha acollit a la seva glòria tots aquells pobres pidolaires dels vells temps.

Fins i tot el malcarat Tallacebes.

JOSEP COMA

CRISTÒFOR COLOM I L'ARMADA FRANCESA QUE FUSTIGAVA LES COSTES CATALANES DEL 1496 AL 1498

Hi ha un fet de la història d'Amèrica que, per la força de la inèrcia historiogràfica, s'ha vingut repetint d'historiador en historiador i de llibre en llibre sense el més mínim sentit crític i, per descomptat, sense tenir en consideració les fonts documentals. Parlo de la tornada d'En Colom del seu segon viatge i de la preparació i sortida del tercer.

Així, per més que els cronistes ens diguin que En Colom va arribar a Cadis i que se'n va anar directament a Castella, a la Cort a veure els reis, l'Andrés Bernáldez ens adverteix que En Colom va venir a Aragó i "es va quedar aturat un any i mig a la Cort", per culpa de la guerra amb França¹. Ara bé, com que la guerra es desenvolupava plenament a la frontera i a la costa catalana i el rei, per fer-hi front, es va dirigir a Barcelona, Girona i Figueres, el text d'aquest cronista suprimeix tota vinculació expressa del Descobridor amb Catalunya i, per si això encara no fos prou, el fa salpar "de tornada a les Índies a final del mes d'Agost de l'any de 1497 amb tres caravel·les"², contradient-se ell mateix i deixant En Colom sense temps material per poder anar socórrer el rei en les seves guerres amb França; però, sobretot, posant en evidència el retoc textual, car és acceptat de tothom que En Colom no va marxar cap a Amèrica fins al 30 de maig del 1498.

Hi ha, encara, un altre fet que em fa creure que la marxa d'En Colom cap al Nou Món, a la seva tercera expedició, aquest precís 30 de maig, té una relació directa amb la seva estada a Catalunya i amb la seva participació amb les guerres amb França.

El 25 de febrer de 1497, En Carles VIII havia signat, a Lió, una treva general amb l'ambaixador del rei Ferran "que substituïa les suspensions parcials de les hostilitats. S'assignava una duració fins a l'1 de novembre d'aquell mateix any, termini que era estimat suficient per assolir una acord"³.

Per En Luis Suárez, "les negociacions foren lentes, difícils i, en la major part dels seus aspectes, secretes"⁴. Però, malgrat tot, "la treva de Lió arribà a terme sense que s'hagués arribat a cap acord"⁵.

Així, doncs, "en reprendre's les negociacions, els diplomàtics espanyols pogueren comprovar que les exigències franceses per a una pau que arreglés el conflicte sorgit a Itàlia, s'havien endurit"⁶. Les noves propostes fetes pel monarca francès no van complaure els Reis Catòlics, que "es limitaren a rebutjar absolutament l'oferta, tot informant-ne En Maximilià. I avisaren el virrei de Sicília que fortifiqués les guarnicions de les viles calabreses que ja ocupaven"⁷.

Mentrestant, una armada francesa, que, segons En Vicens i Vives, havia sortit de Marsella a començament del 1497 –però de la qual ja trobem avisos de la seva proximitat a Barcelona al 10 d'octubre del 1496–⁸, atacava les costes i les naus catalanes i italianes⁹. Al 8 de març del 97, els còsols de Barcelona notifiquen a Tarragona que

1 ANDRÉS BERNÁLDEZ, *Historia de los Reyes Católicos Don Fernando y Doña Isabel*; Biblioteca de Autores Españoles-70, M. Rivadeneyra, Editor; Madrid, 1878, vol. II, p. 79.

2. Ídem, p. 678.

3. LUIS SUÁREZ, *Isabel la Católica*; Biblioteca ABC-8, Editorial Ariel, S.A.; Barcelona, 2003, p. 460.

4. Ídem.

5. Ídem, p. 461.

6. Ídem, p. 462.

7. Ídem.

8. CF. PEDRO VOLTES BOU, "Repertorio de documentos referentes a las cónsules de Ultramar y al Consulado de Mar, conservados en el Instituto Municipal de Historia de Barcelona", *Aportaciones a la Historia Económica y Social de la Ciudad*; Instituto Municipal de Historia, Barcelona, 1944, vol. XIII, p. 139.

9. Cf. JAUME VICENS I VIVES, *Ferran II i la ciutat de Barcelona. 1479-1516*; Seminari d'Història de Catalunya, Barcelona, 1937, vol. II, p. 269.

han rebut de Blanes un avís “de unze fustes de cossaris”¹⁰. Amb el perill imminent, els cònsols i els consellers de Barcelona escriuen al rei, que llavors es trobava a Burgos, perquè proveeixi la defensa dels seus súbdits. Hi ha dues respostes del rei als cònsols, datades el 6 d'abril, i una als consellers, del 9 d'abril.

A la primera responsiva als cònsols, En Ferran els escriu que “quant a la nova, que dieu haveu haguda, de XIII o XV barches, que son exides de Marsella, per les quals recelau sia inferit dan algu a subdits nostres, hins suplicau ho escrigam al comte de Trivento, vos responem que, vist [que] les treves son firmades per vuyt mesos, com sabeu, som certs durant aquells no faran novitat alguna, e per ço no us par sia cosa necessaria fer en aço altra provisio”¹¹.

Mentre que, a la segona, el rei hi insisteix: “Amats e feels nostres. Una letra vostra havem rebut del darrer de març, ab quens dieu com haveu sabut que son exides de Marsella quatorze o XV barches de armada, e que havien fetes certes preses de venecians y de alguns sicilians e subdits nostres e una nau, per lo qual recelan no facen major dan en aqueixa costa, suplicantnos per ço hi manassem provehir, pux lo comte de Trevento, capita general de nostra armada, ere arribat a Palamos y tenia ajustada tota l'armada. A lo qual vos responem que, ates que la treva ab lo rey de França es fermada per vuyt mesos, durant la qual som certs no faran dan ni novitat alguna a nostres subdits, no us par de present sia necessaria provisio alguna; car si altra cosa fos, nos hi provehirem com conve per la defensio e imdemnitat de nostres subdits”¹².

I, signantment, la responsiva als consellers és de la mateixa tenor que les trameses als cònsols. És a dir, que, davant de llur preocupació per les barques que han sortit de Marsella, el rei els tranquil·litza i els recorda que hi ha signada una treva de vuit mesos¹³.

Com que els atacs no cessaven, el 4 de juliol En Ferran escriu ja directament al rei Carles de França per recordar-li que hi ha una treva ajustada, per mar i per terra, que els seus vassalls han trencat i “han pres forcívolament moltes naus, baleners, caravel·les i altres fustes de vassalls nostres, així a

Sicília coma a Sardenya, Mallorca, València, Catalunya”¹⁴. I exigeix que tot el que els ha estat pres i “és al port de la vostra ciutat de Marsella”¹⁵, els sigui restituit i s'observi la treva tal com és estipulat.

Els esforços dels cònsols i consellers de Barcelona perquè el rei es decidís a enviar-los una armada no van arribar a bon port. En Ferran II havia ja ordenat que l'esquadra reial d'En Galceran de Requesens, comte de Trivento i de Palamós, els ataqués, si bé amb la condició que fos a expenses de la ciutat comtal. Segons En Vicens i Vives, “els consellers s'hi negaren, i explicaren a Trivento que no podien atendre les proposicions del sobirà tant perquè la imposició d'un nou dret seria odiós als barcelonins, com perquè, essent ja al mes d'octubre, no corria cap necessitat que l'armada es fes”¹⁶. Amb tot, les negociacions van prosseguir. Els cònsols de la Llotja, pel març ja de 1498, van trametre un missatger a la Cort a fi de desencaïllar l'afer de l'armada, ara més necessària que mai, “perquè es preveia que l'esquadra del rei de França i els corsaris provençals impossibilitarien el comerç per la Mediterrània”¹⁷.

Aquell 19 de març el rei Ferran escriu al capità general dels comtats del Rosselló i Cerdanya per tal que s'abasti la fortalesa de Cotlliure d'artilleria i de tota mena de manteniments, “perquè estigui ben proveïda i es pugui guardar i defensar bé” i perquè es repari i s'acabi “amb tota la pressa que

10. Cf. P. VOLTES BOU, op. cit., p. 139.

11. Cf. A. DE LA TORRE, *Documentos sobre Relaciones Internacionales de los Reyes Católicos*; Consejo Superior de Investigaciones Científicas – Patronato «Marcelino Menéndez Pelayo», Barcelona, 1965, vol. V, doc. 87, p. 438.

12. Ídem, doc. 88, p. 439.

13. Cf. SEBASTIÀ RIERA VIADER, *Cartes de Ferran II a la ciutat de Barcelona (1479-1515)*; Ajuntament de Barcelona - Arxiu Municipal, Barcelona, 1999, doc. 329, p. 124.

14. A. DE LA TORRE, *Documentos sobre Relaciones Internacionales de los Reyes Católicos*; op. cit., doc. 174, p. 496.

15. Ídem.

16. J. VICENS I VIVES, op. cit., vol. II, p. 269.

17. Ídem, p. 270.

es pugui i no se n'alci la mà fins que no estigui acabada”¹⁸.

Llavors, quan Catalunya ja es preparava per la guerra total, aquell 7 d'abril va morir En Carles VIII¹⁹. En Lluís XII va pujar al tron i la situació va canviar radicalment²⁰, perquè aquest “estava més interessat per Milà –sobre el qual [ducat] tenia pretensions dinàstiques– que per Nàpols”²¹. Ara, “el nou rei va dir als ambaixadors espanyols que si els seus senyors li deixaven llibertat d'acció per cobrar els drets de la seva esposa a Milà, tots els altres assumptes es resoldrien sense dificultat”²². I, acte seguit, “En Ferran i Na Isabel enviaren l'Alfons de Silva per certificar que no tenien res a objectar respecte al ducat, i recomanaren a l'Enric VII i a En Maximilià que negociessin també la pau”²³.

Amb les negociacions per al tractat final de Pau encaminades, és quan En Colom comença a enllestir definitivament l'armada, ja que, malgrat la poca correspondència que en tenim, som conscients que, a les darreries d'aquell mateix mes d'abril –el dia 26– rep diners dels reis “per a les despeses de les Índies”²⁴; els preparatius de les quals s'aniran definint tot al llarg del mes de maig, fins que salpi el 30 d'aquest mateix mes. I el propsegüent 5 d'agost Espanya i França signaven el tractat de pau definitiu a Marcoussis²⁵. La lògica històrica s'acaba d'imposar, atès que, a parer d'En Vicens i Vives, “amb la pau amb França s'aturava, per algun temps, l'allau dels corsaris provençals”²⁶.

La situació política, doncs, sembla explicar i donar sentit també a la sortida d'En Colom cap a les Índies. Si l'Almirall s'havia quedat encallat a Catalunya, com es diu repetidament, per raó de les guerres amb França, em sembla lògic inferir-ne que, en acabar-se aquest conflicte bèl·lic i aturar-se els atacs corsàrics, En Colom salpés, novament, cap a les Índies. Com així va ser.

Per això, havent vist per la documentació oficial i per la història que s'ha tramès al marge de les cròniques d'Índies, que el rei i la Cort són a Catalunya i que aquí és rebut En Colom i hi és llargament entretingut per raó de la invasió francesa dels comtats nord-catalans i de les ràtzies piràtiques a la costa de Catalunya, ara són d'una

importància capital els mots d'En Bernáldez que expliquen els preparatius de la tercera expedició colombina al Nou Món. Per ell, doncs, després que les guerres amb França, En Colom “obtingué llicència i flota, i despatxos de Ses Alteses, i sent ell a la Cort, es negocià i concertà i es donà llicència a molts altres capitans que la procuraren per anar a descobrir”²⁷.

Nogensmenys, malgrat que el text exposi que van ser els dos monarques els qui van despatxar els expedicionaris, ja he demostrat com el rei actuava tot sol en els seus dominis catalans, perquè la reina era a Castella. Per tant, com que, En Cases ens explica a l'ensem que l'Almirall va ser detingut “per raó dels treballs i noves resistències i dificultats amb què havia hagut els diners per despatxar-se i els enuigs rebuts sobre això amb els oficials del rei”²⁸, tornem a tenir davant dels ulls una escena clara de les negociacions dels oficials del rei Ferran amb En Colom per als preparatius de la nova flota. Amb les quals paraules acabem de ser definitivament conscients que el tercer viatge

18. Cf. A. DE LA TORRE, *Documentos sobre Relaciones Internacionales de los Reyes Católicos*; op. cit., doc. 70, p. 54.

19. Cf. LUIS ROMERO LARGO, ROGELIO BLANCO MARTÍNEZ, LEOPOLDO FERNÁNDEZ ORTEGA, MARCELINO GUERRERO VILLORIA, MANUEL IRUSTA CERRO, FERNANDO MUÑOZ VITORIA, MANUEL SUÁREZ GONZÁLEZ, JOSÉ GUERRERO VILLORIA, MANUEL JUSTEL CALABOZO, *Historia de España*; Club Internacional del Libro, Madrid, 1992, tom IV, p. 208.

20. Ídem.

21. J. N. HILLGARTH, *Los Reyes Católicos. 1474-1516*; traducció d'Antoni Pigrau, *Los reinos hispánicos*, vol. 3, Ediciones Grijalbo, S.A.; Barcelona, 1974, p. 220.

22. L. SUÁREZ, op. cit., p. 462-463.

23. Ídem, p. 463.

24. CRISTÓBAL COLÓN, *Textos y documentos completos*; edició de Consuelo Varela, Alianza Universidad-320, Alianza Editorial, S.A.; 2a edició, Madrid, 1992, p. 363.

25. J. N. HILLGARTH, op. cit., p. 220.

26. J. VICENS I VIVES, op. cit., vol. II, p. 271.

27. A. BERNÁLDEZ, op. cit., Sevilla, 1869, tom II, p. 79.

28. BARTOLOMÉ DE LAS CASAS, *Historia de las Indias*; edició d'Agustín Millares Carlo i estudi preliminar de Lewis Hanke, Fondo de Cultura Económica, 2a reimpressió, Mèxic D.F., 1986, vol. I, p. 496.

colombí, a més de ser preparat a Catalunya, va ser gestat per la Cort i la Cancelleria catalanes.

Les afirmacions d'aquest parell de cronistes, doncs, són categòriques i transcendents per entendre d'una vegada per totes com el nom de "Sevilla" i de la resta de poblacions andaluses i castellanes esmentades en la documentació referent a Amèrica suplanta el de "Barcelona", "Girona" i "Figueres", així com el d'altres viles catalanes.

Amb tot, encara podem enfocar l'estada a Catalunya d'En Colom des d'un altre caient. Es tracta del fet que quan el Descobridor es va fer a la vela cap al Nou Món, va ser interferit per les sobredites naus de corsaris francesos. Segons En Gómara, aquests corsaris eren atrets "per la fama de les riqueses que de les Índies venien"²⁹. En Cases ens diu que, més que unes naus escadusseres, es tractava "d'una armada de França"³⁰, que atacaven aquelles contrades "perquè llavors s'havia trencat la guerra amb França"³¹, que, com hem vist, s'esdevenia en aigües catalanes, puix els francesos havien envaït el regne de Nàpols l'any anterior de 1495 i les topades amb els catalans eren constants.

Vaser com a resposta de la invasió de Catalunya i Nàpols que els reis van convocar Corts a Tortosa "el 31 d'octubre de 1495 per tal d'obtenir subsidis per a la guerra de França"³². El parlament del rei Ferran, en l'acte d'obertura, al 14 de desembre³³, a la Seu tortosina, és prou eloqüent, car, després de recordar els pactes fets amb el rei de França i recordar que, com a conseqüència, li havien estat restituïts els comtats del Rosselló i Cerdanya, hi diu: "Venint a nostra notícia com lo dit rei de França faïa son camí per a invadir e ocupar forçivolament lo reialme de Nàpols, per nostres ambaixadors per aço especialment destinats lo fem requerir que axí de fet no perseguís sa empresa, abans se paràs e veés e conegués de qui era la justícia del dit regne, per lo gran interès e drets a nós pertanyents, com així ho pressuponguessen los dits capítols fets e fermats amb ell sobre la dita confederació. Les quals requestes no obstant, lo dit rei de França amb gran perjudici nostre e de nostre dret, no mirant a la justificació nostra, prosseguí sa empresa, e nostra armada forçivola-

Cobles de tristoz de les tres Naus catalanes de conferua.

Any MCCCCC. LX.

Christians deuotament
preguen la verge Maria
queus deliure'n aquell dia
ab son fill omnipotent.

¶ De conferua erē tres naus. ¶ Lo diluno ab mar bonāca,
totes tres molt ben armades, ab lo vent fresch e molt larch
mollen Joban de Pontono, navegant ab gran puranga
en Gatozro e en Judabeo: no trobā res queus embarchs:
vn diuimege sol biren e verem cantar la gent
partiren de la Turquia, mogote de gran alegria,
tots febiem nostra via, nūnqua ves tal juglaria
de la volta de Ponent, que tota anauen vrent.

ment pres, e ocupà lo dit realme de Nàpols"³⁴. Acte seguit, recorda el rei Ferran que "lo qual reialme, com sabeu, fonc guanyat e adquirit ab just títol per lo sereníssimo rei don Alfonso, nostre oncle, de digna recordació, ab gran escampament de sang de molts e feels vassalls nostres e ab gran sustància d'aquests nostres regnes de la Corona d'Aragó"³⁵. I que, per raó d' "ésser

29. FRANCISCO LÓPEZ DE GÓMARA, *Hispania Vitrix* (Primera y Segunda parte de la *Historia General de las Indias*); Biblioteca de Autores Españoles-22, M. Rivadeneyra, Editor; Madrid, 1877, p. 170.

30. B. DE LAS CASAS, op. cit., vol. I, p. 496.

31. Ídem.

32. RICARD ALBERT I JOAN GASSIOT, "Notes", *Parlaments a les Corts Catalanes*; Els Nostres Clàssics, núm. XIX-XX, [Editorial Barcino], Barcelona, 1928, p. 291.

33. Ídem.

34. "Proposició de Ferran II en les Corts de Tortosa (14 de desembre de 1495)", *Parlaments a les Corts Catalanes*; op. cit., p. 228.

35. Ídem, p. 231.

de ser tractada e desposseïda la sereníssima reina, nostra germana, e lo il·lustríssim rei de Nàpols, nostre nebot, de la forma que foren tractats e desposseïts”, s’ha vist forçat “per lo bé e pau de la cristiandat e per escusar majors dans, fer lliga amb nostre sanct pare e ab lo sereníssim rei dels romans, nostre germà, e ab lo molt il·lustre duc e senyoria de Venècia, e ab lo molt il·lustre duc de Milà” només –diu– “per la defensió de l’Església e dels propis estats nostres e de cascú dels dits col·ligats”³⁶. I com que, malgrat totes les seves gestions per mantenir la pau i el respecte de la confederació feta amb el rei de França han estat improductives, ara “no res menys, necessàriament s’és haguda rompre la guerra ab lo dit rei de França, e així per mar com per terra, se fan invasions, preses e dans d’un regne a altre”³⁷.

Finalment, el rei Ferran conclouïa el seu parlament, demanant el suport dels catalans per a la guerra, de la següent tenor: “Volents, per ço, proveir a la indemnitat d’aquests nostres regnes e per servar nostres vassalls e súbdits dels dans que per la dita guerra los porien seguir, e signantment als poblats en los comptats de Rosselló e de Cerdanya, que estan en la frontera (los quals comptats són inseparablement units a aquest principat de Catalunya e comptat de Barcinona), havem convocades corts generals a vosaltres d’aquest dit principat, en la present ciutat de Tortosa, per comunicar-vos aquesta necessitat e perquè de vosaltres siam servits com de bons e feels vassalls e súbdits s’espera, e segons en temps passats nós e nostres progenitors en semblants casos som estats de vosaltres e de vostros antecessors servits. E perquè del servici que ens fareu redunde en vosaltres menys dan e major honor e profit, voldriem que fos d’hòmens d’armes e de ginets, com altres vegades havem fet, a fi que la major part de la despesa reste amb vosaltres”³⁸.

Amb aquesta finalitat, els aragonesos, a les corts que havien ja finit de Tarassona, havien aportat “dos cents hòmens d’armes e tres cents ginets per temps de tres anys”³⁹. La mobilització, doncs, és general arreu dels Estats de Catalunya, tant per la defensa de les fronteres amb França com de la integritat del regne de Nàpols.

Per tant, vistos aquests antecedents, no ens hauria de fer estrany que quan, a la primavera de

1495, En Jaume Colom, germà del Gran Almirall, torna a de les Índies, amb un carregament d’or, En Joan de Fonseca pretengués incautar-l’hi i enviar-lo, juntament amb la seva persona, a Itàlia. El fet va motivar les queixes de l’afectat i es va establir una relació epistolar amb els monarques, avui perduda, però que tenia tot aquest assumpte de fons, tal com es desprèn de l’única carta que ens ha arribat, en què els reis, des d’Arévalo, deien a En Fonseca: “Hem vist la vostra lletra, i sobre el que toca a En Jaume Colom, germà de l’Almirall de les Índies, ja haureu rebut una carta nostra, per la qual us escrivíem que no li demanéssiu l’or que ara ell ha portat de les Índies, mes li deixéssiu per a la seva costa; compliu-ho tal com us ho vam escriure. I perquè ens diuen que després que s’han esdevingut les coses d’Itàlia, ha fet el propòsit de no anar-hi, està molt bé que no hi ha d’anar; si ell volgués anar-se’n amb el seu germà l’Almirall o venir aquí o estar-se’n, que faci el que vulgui”⁴⁰.

D’acord amb la informació que tenim es fa molt difícil entendre la negativa d’En Jaume Colom a anar a Itàlia, llevat que preferís quedar-se a Catalunya i intercedir directament en la defensa dels comptats nord-catalans, que llavors eren envaïts per França o, fins i tot, en la defensa de la costa del Principat i de les naus dels catalans que hi mercadejaven, i que eren assaltades pels més que repetits corsaris francesos.

Sigui com sigui, pels textos que vinc comentant, es fa palès que tant En Jaume Colom com el seu germà i Almirall Cristòfor estan involucrats de ple en el conflicte bèl·lic amb França i amb les angúnies militars que es passaven a Catalunya i a Itàlia.

Així, quan En Colom diu als reis, en una carta sense data, però escrita, segons En Juan Gil, “entre el setembre de 1498 i l’octubre de 1500”⁴¹,

36. Ídem, p. 231-232.

37. Ídem, p. 233.

38. Ídem.

39. Ídem, p. 234.

40. Cf. MARTÍN FERNÁNDEZ DE NAVARRETE, *Coleccion de los Viajes y Descubrimientos, que hicieron por Mar los Españoles desde fines del Siglo XV*; Imprenta Real, Madrid, 1825, tom II, doc. XCV, p. 175.

41. Vg. C. COLÓN, *Textos y documentos completos*; op. cit., p. 407.

que “jo sóc atònit i perdo el seny quan sento i veig que això [del Nou Món] no es considera; i que ningú no digui que Vostres Alteses hagin de fer cabal d'argent o d'or o d'altra cosa valuosa, salvat de prosseguir tan alta i noble empresa, de què Nostre Senyor tindrà tant de servei i els successors de Vostres Alteses i llurs pobles tant de goig: ho mirin bé Vostres Alteses, que a parer meu, més els relleva [això] que [el que] feien [en] les coses de França ni d'Itàlia”⁴², les referències al conflicte amb Nàpols i dels comtats nord-catalans promoguts per En Carles VIII són ara inconfusibles, com també que els reis catalans hi dedicaven més esforços –com és natural– que no pas al negoci del Nou Món.

Per culpa, doncs, de la guerra amb França a les fronteres de Rosselló, de la invasió de Nàpols, del saqueig de les naus comercials catalanes a mans de l'armada de corsaris francesos i pels esforços que els consellers i els còsols de Barcelona, el rei i la Cort hi esmerçaren, aprofitant, a més, les naus i els diners vinguts d'Amèrica, i retardant, en conseqüència, la sortida de la tercera expedició, ara s'entenen unes noves paraules queixoses d'En Colom a la *Relació del Tercer Viatge*. Segons ell, en sortir en aquesta expedició cap a les terres americanes, es trobava “ben fatigat del meu viatge, que, on esperava trobar descans, quan jo partí de les Índies, se'm doblà la pena”⁴³.

Els mots d'En Colom encaixen a la perfecció amb el que passava políticament i militarment a Catalunya en aquells moments precisos i el seu estat d'ànim i la seva queixa als reis concorda nítidament amb el que ens diuen els historiadors que la tercera expedició a les Índies es va veure arraconada pels assumptes de Perpinyà i que, per aquest motiu, En Colom es va angoixar moltíssim. Per fer-ho encara més clar: quan En Colom se'n va en el segon viatge al Nou Món, França acabava de restituir a Catalunya els comtats del Rosselló i Cerdanya i semblava augurar-se entre les dues potències un període de concòrdia. I quan torna a Catalunya, “on esperava descans” –tal com diu textualment–, se li “doblà la pena”. Se li va doblar la pena, perquè, d'una banda, va haver de fer front a l'organització de la nova expedició transoceànica i, de l'altra, a la invasió francesa de Catalunya.

En Vicens i Vives puntualitza que tot i que la pau amb França “aturava per algun temps l'allau dels corsaris provençals, la majoria dels incidents provocats des del 1496 foren deguts als francesos”⁴⁴. Assenyala que hi ha prou conflictes per parlar “de l'efectivitat del perill corsari a les nostres mars”⁴⁵. Reafirma que “la lluita entre Ferran II i Carles VIII per Itàlia, que també afectava Catalunya, tingué aquest apèndix: dificultar per espai de dos anys la represa del comerç barceloní a la Mediterrània, que amb tanta empenta s'havia iniciat el 1495”⁴⁶. I rebla que, des de començaments de 1497, “catorze naus corsàries eixides de Marsella –es veu que els provençals atacaven amb tot dinamisme– destruïen i apressaven els vaixells dels venecians, genovesos i catalans. Els consellers [de Barcelona] sol·licitaren del rei que l'esquadra reial del comte de Trivento els ataqués”⁴⁷.

Molt possiblement per raó d'aquests atacs francesos el Consell de Mallorca, al 9 de gener de 1497, va determinar de crear una armada per defensar-se'n, donat que hom especifica que es crea “pels danys que feien els cossaris brotons (bretons)”⁴⁸.

A més a més, En Çurita exposa que, aquell any de 1498, el rei de França tenia la intenció “de venir sobre la vila de Perpinyà, amb tota la gent d'armes que tenia aplegada a Lió, i amb una armada de mar, que estava ja en ordre a la Provença”⁴⁹. O sigui, que sembla evident que les armades de què parlen els cronistes d'Índies, d'una part, i En Vicens i Vives, el Consell de Mallorca i En Çurita, de l'altra, són la mateixa, sobretot perquè ambdues fonts se situen en ple conflicte del rei Ferran amb

42. Ídem, p. 410.

43. Ídem, p. 369.

44. J. VICENS I VIVES, op. cit., vol. II, p. 271-272.

45. Ídem, p. 271.

46. Ídem, p. 272.

47. Ídem, p. 269.

48. Cf. ONOFRE VAQUER BENNASAR, *El comerç marítim de Mallorca. 1448-1531*; El Tall del Temps Maior-8, El Tall Editorial, Palma de Mallorca, 2001, p. 164.

49. GERONIMO ÇURITA, *Historia del Rey Don Hernando el Catholico. De las Empresas, y Ligas de Italia* [Tom Cinquè dels *Anales de Aragón*.]; Herederos de Pedro Lanaja, y Lamarca, Saragossa, 1670, foli 140.

França. Ara bé: l'escenari indubitable són les mars de Catalunya i no pas les costes luso-andaluses com presenten els textos adulterats de les cròniques americanes.

Al febrer del 1498 l'armada francesa encara ataca la costa catalana. El dia 20 d'aquest mes, el rei Ferran escriu als jurats de València, ordenant que l'informin dels danys causats després de la treva amb França i que "nos trametau per memorial les persones que son stades danyificades e les fustes e robes preses per francesos, molt especificadament, e encara, si porien saber, los noms dels francesos e ab quines fustes van per la mar danyificant vassalls nostres; per que, informats per vosaltres de tot particularment, hi pugam per la provisio deguda y escriure al dit rey de Francia"⁵⁰.

El 3 de març els còsols de Barcelona "trameren un missatge a la cort –Bartomeu Sumes– per donar instruccions als ambaixadors Pere dez Torrent i Pere Bussot en l'afer de l'armada, tant més necessària perquè es preveia que l'esquadra del rei de França i els corsaris provençals impossibilitarien el comerç per la Mediterrània"⁵¹.

El 15 dels corrents el rei Ferran torna a escriure a En Carles de França, queixant-se perquè diversos mercaders de Barcelona han estat atacats i llurs naus apressades "per fustes de provençals i francesos, súbdits vostres"⁵². En Ferran és molt explícit en exposar que "els principals de Marsella van amb fustes armades en cors contra els nostres súbdits" i que "tots els dies van prenent totes les naus que puguin prendre dels nostres vassalls"⁵³. Amb la mateixa finalitat, i amb idèntica data, En Ferran escriurà als seus ambaixadors a la Cort de França, tornant a deixar palès que "els principals de Marsella van amb fustes armades en cors contra els meus"⁵⁴ i, alhora, donarà ordres al capità general del Rosselló i Cerdanya perquè assegurí l'ambaixador que tramet al rei de França amb les seves cartes a fi de remeiar els mals comesos pels corsaris.⁵⁵ Però, llevat d'aquestes queixes i ordres de precaució, el rei no va aconseguir aturar els atacs ni fer respectar les treves que, segons En Vicens i Vives els francesos "burlaven, i es proposaven burlar, amb aquells actes piràtics contra el comerç barceloní"⁵⁶.

Per En Vicens i Vives, "entre la passivitat i la ineficàcia de l'autodefensa de les ciutats marines de la Corona d'Aragó i la lassitud del rei, que fou posat a prova llavors que decidí fer l'armada del 1494-1495, els corsaris prosperaren i augmentaren en ardidesa, especialment durant l'estiu del 1498"⁵⁷.

Amb tot, sembla que la defensa de les mars catalanes, instigada pels còsols de Barcelona i pel mateix Consell de Mallorca, havia començat a funcionar, puix des d'aquest Regne, Mossèn Joan Aymerich, el seu lloctinent general i governador, escriu al rei que han fet presoners alguns dels corsaris francesos. En Ferran respon, al dia 27 d'abril, que els enviï tots al virrei de Sicília perquè els posi "a galeres i purguin així el seu pecat"⁵⁸. I, amb idèntic fi i idèntica data, escriurà també al virrei de Sicília, Joan de Lanuça, per comunicar-li que ha ordenat al lloctinent general de Mallorca "que us enviï uns francesos que anaven robant per aquella mar, perquè els poseu al rem"⁵⁹.

Però al llarg del mes de juny els atacs francesos van continuar sense defallença. En aquest mateix mes, "la vila de Lloret fou atacada i saquejada pels corsaris"⁶⁰. El 19 de juny els còsols de Barcelona escriuen novament al rei "donant-li compte de l'activitat dels pirates francesos"⁶¹. El 27 de juny, el Consell de XX, "no podent tolerar per més temps els abusos de les naus pirates franceses, recomana que es prenguin decisions ràpides. Es

50. Cf. A. DE LA TORRE, *Documentos sobre Relaciones Internacionales de los Reyes Católicos*, op. cit., vol. VI (1966), doc. 21, p. 23.

51. J. VICENS I VIVES, op. cit., vol. II, p. 270.

52. Cf. A. DE LA TORRE, *Documentos sobre Relaciones Internacionales de los Reyes Católicos*, op. cit., vol. VI (1966), doc. 57, p. 44.

53. Ídem, p. 45.

54. Ídem, doc. 58, p. 46.

55. Ídem, doc. 59, p. 46-47.

56. J. VICENS I VIVES, op. cit., vol. II, p. 270.

57. Ídem.

58. Cf. A. DE LA TORRE, *Documentos sobre Relaciones Internacionales de los Reyes Católicos*, op. cit., vol. VI (1966), doc. 106, p. 73-74.

59. Ídem, doc. 107, p. 74.

60. J. VICENS I VIVES, op. cit., vol. II, p. 270.

61. P. VOLTES BOU, op. cit., p. 140.

nomena una comissió de prohoms per estudiar la situació, al front de la qual hi ha el mercader Nicolau Bret, que ha de partir cap a Saragossa a fi d'entrevistar-se amb el rei"⁶².

Els consellers de Barcelona tornen a descriure la situació, ara en una carta, del 28 de juny, a En Rafel Cervera, síndic de la ciutat a la cort reial: "Que tants son los dans que per los dits cossaris se reporten, que los mercaders stant en punt de no negociar e los consols de tancar la Lotge, perque es demes venir hi, pus nos pot negociar com se deu, perque no son carregades les mercaderies, que ja son en mans dels inimichs e no es troba ja algu qui vulla ja assegurar, [per tal] com les fustes dels dits cossaris son mes que les fustes qui s naveguen per lo negoci de la mercaderia"⁶³. I, l'endemà mateix, els consols, amb llurs Instruccions, trameten En Bret davant del rei, "per les novitats y robos e danys que fan fustes del rey de França a mercaders de aquesta ciutat y altres vassalls de Sa Altesa"⁶⁴. I, finalment, encara al 8 de setembre, escriuen "sobre les activitats dels pirates provençals al governador de Toló"⁶⁵.

El paral·lelisme del que li esdevé a En Colom amb aquesta armada francesa amb el que passava a Catalunya en aquestes mateixes dates encara es pot resseguir una mica més si ens atenim als mots del Descobridor mateix. Així, en una carta seva, datada el 28 de maig de 1498 –dos dies abans de salpar cap a les Índies–, ens diu que una nau que havia sortit de "Palos cap a Lisboa", carregada de blat, "el dimecres la prengueren els francesos" i "avui en llançaren la gent a terra"⁶⁶; raó per la qual "em vingueren a avisar com estan esperant per mi, i que seran XIII naus"⁶⁷.

És evident, doncs, que l'armada és la mateixa, perquè fins i tot el Descobridor ens informa que les naus de l'estol francès són XIII –i ja hem vist com En Vicens i Vives ens deia que eren una catorzena les que havien sortit de Marsella i atacaven la costa catalana i com les cartes del rei Ferran al consols de Barcelona especifiquen que eren tretze, catorze o quinze–.

Acabem també de veure com En Colom cita que els corsaris van prendre una nau carregada de blat. I no deixa de ser revelador que "aprofitant la signatura de la pau, els consellers [de Barcelona]

reclamaren del governador de Marsella la devolució d'una nau del virrei de Sicília carregada de blats i cotons", així com d'altres devolucions de quatre naus més amb mercaderies diverses⁶⁸. Amb la qual cosa es tornen a fer encara més irrevocables els paral·lelismes de l'armada francesa que ataca les naus catalanes i es reforça l'evidència que En Colom, si era a Catalunya, no podia sortir de Sanlúcar de Barrameda, com diuen els textos adulterats que ens han arribat⁶⁹, ni datar-hi les seves missives. I, encara molt menys, que l'armada francesa l'esperés sobre "el Cap de Sant Vicenç", a Portugal, com es fa dir també a la predita carta d'En Colom⁷⁰, perquè ja he mostrat fins a la sacietat com l'estol francès es movia entre els Estats catalans.

Per això també és altament contradictori el que escriu la Varela, car, segons ella, "declarada la guerra entre Espanya i França, els assalts contra les naus a la mar se succeïen de continu"⁷¹. Nogensmenys, per tant com ja sabem certíssimament que la guerra naval entre Espanya i França, es produïa a la Mediterrània, amb motiu de la conquesta francesa de Nàpols i de l'ocupació dels comtats nord-catalans, tal com asseveren tots els historiadors competents, no té cap ni peus que la Varela afirmi que "En Colom salpés de Sant Lúcar el dia 30, evitant l'aguait dels [vaixells] francesos"⁷², fonamentalment perquè aquests eren davant de les costes catalanes, que vigilaven i assaltaven.

Ara bé: donat que l'estada d'En Colom a Catalunya, des d'on va fer tots els preparatius de la tercera expedició i des d'on va sortir rumb al Nou Món, i on va ser atacat per l'armada francesa,

62. Ídem, p. 141.

63. J. VICENS I VIVES, op. cit., vol. II, p. 270.

64. Cf. P. VOLTES BOU, op. cit., p. 141.

65. Ídem, p. 140.

66. C. COLÓN, *Textos y documentos completos*, op. cit., p. 365.

67. Ídem.

68. J. VICENS I VIVES, op. cit., p. 271.

69. C. COLÓN, *Textos y documentos completos*, op. cit., p. 364-365.

70. Ídem, p. 365.

71. Ídem, nota als documents XXVIII i XXIX, p. 364.

72. Ídem.

comprometia la història oficial, que anava reelaborant de mica en mica els textos a fi i efecte de traspasar a Andalusia tota la gesta de la marina catalana, els censors miraran de ressituar la topada amb les naus corsàries a la costa luso-andalusa.

Per això, l'Anguera tan sols ens diu que el Descobridor "torçà el seu camí acostumat a les illes Afortunades a causa de certs pirates francesos que l'estaven esperant en el camí recte per atacar-lo"⁷³. I En Bençó escriu que l'Almirall, per evitar els francesos, "posà proa cap a Madeira, una de les set illes de Portugal, dites Açores"⁷⁴. Amb tot, el censor, en l'intent de canviar el nom de l'illa originària i de l'arxipèlag a què pertanyia, s'equivoca de ple, perquè és de tothom conegut que l'illa de Madeira no es troba a les Açores. Per això mateix, En Manuel Carrera, curador de l'edició de la *Història* d'En Bençó, anota, en comentar el passatge, que "Madeira, com és sabut, no és una de les illes de les Açores"⁷⁵. Però l'error, en si, ens és molt útil, car, almenys, ens diu que, abans d'arribar a les Canàries, l'armada de l'Almirall es va aturar en un altre arxipèlag, que, tenint en compte les ponderacions presents, només podia ser el de les Balears.

Ja he exposat fins aquí com els traductors de les lletres d'En Colom, situen els fets al cap de Sant Vicenç, dos dies abans que En Colom salpi. Si els fets eren tan objectius i tan objectivables, i van passar d'una sola manera, En Ferran Colom, en descriure aquestes mateixes coses, hauria d'haver-les exposat idènticament, perquè tenia els documents del seu pare i els llibres d'En Cases a l'abast, els quals seguia força escrupolosament. Però no va ser així. Segons En Ferran, l'Almirall va sortir de Sanlúcar al 30 de maig i "al 7 de juny arribà a l'illa de Porto Santo, on sentí missa i es quedà per proveir-se d'aigua, de llenya i de tot el que necessitava"⁷⁶, sense tenir cap brega amb els francesos. Aquests, en lloc d'aparèixer sobre el Cap de Sant Vicenç, ara es troben a l'illa de la Gomera, on En Colom arribaria al 19 de juny⁷⁷. El desplaçament d'aquests dinou dies ha estat eficaç. S'ha traslladat tot el passatge d'un port català a un de canari i, en conseqüència, s'hi han

hagut d'afegir els dies que hauria trigat una nau d'anar d'un lloc a l'altre. Però, sobretot, també s'ha canviat l'embarum de l'armada. Ara ja no són tretze o quinze naus –fet que podria delatar una situació bèl·lica ostensible i coneguda–, sinó una de sola.

En Ferran Colom ens indica que, en aquesta illa, "hi havia una nau francesa que havia apresat dues naus castellanès"⁷⁸. L'Almirall la va seguir amb tres vaixells dels seus, i els francesos, "per por dels quals vaixells, deixaren una de les naus apressades, i fugiren amb les altres dues, sense que l'Almirall pogués aconseguir-los"⁷⁹. Amb la nau presa, "amb l'ajut dels vaixells de l'Almirall, tornaren amb aquesta al port i l'Almirall la manà restituir al seu patró. I encara hauria castigat als francesos si el governador no hi hagués interposat la seva autoritat"⁸⁰. Per acabar de situar l'acció, En Cases, encara hi afegeix que, en arribar a terra, en aquesta vila, "li fou feta molt bona rebuda i molta festa perquè hi era molt conegut"⁸¹.

Veiem, doncs, com uns mateixos fets han estat transcrits i reelaborats en dos textos diferents, si bé salvant l'essencial, de dues maneres diverses. En ambdós casos, els pirates prenen una nau i en ambdós casos és retornada a terra. Nogensmenys, el fet que les naus d'En Colom perseguissin l'armada francesa, recuperessin un vaixell, fos portat a bon port, se n'alliberés els tripulants i hom intentés ajusticiar els francesos, però que el governador ho impedís, eviden-

73. PEDROMÁRTIR DE ANGLERÍA, *Décadas del Nuevo Mundo*; Ediciones Polifemo, Madrid, 1989, Década Primera, cap. VI, p. 55.

74. GIROLAMO BENZONI, *Historia del Nuevo Mundo*; traducció, introducció i notes de Manuel Carrera Díaz, *El Libro de Bolsillo*-1.395, Alianza Editorial, S.A.; Madrid, 1989, p. 96.

75. Ídem, p. 96, nota 46.

76. HERNANDO COLÓN, *Historia del Almirante*; edició de Luis Arranz, *Crónicas de América*-1, Historia 16, 3a edició, Madrid, 1985, p. 236.

77. Ídem.

78. Ídem.

79. Ídem.

80. Ídem, p. 237.

81. B. DE LAS CASAS, op. cit., vol. I, p. 497.

ciava massa traces catalanes. I ja he mostrat com tothom coneixia l'Almirall. Per això mateix, el relats d'En Ferran Colom, d'En Cases i la *Relació del Tercer Viatge* de l'Almirall mateix el fan anar directe a l'illa de Madera sense que passi re⁸². I l'Anguera el fa anar a les Canàries, però, sense saber per quina raó, acaba sorgint a l'illa de Madeira, “des d'on envia, de dret a l'Espanyola, les altres naus, que portaven bastiments”⁸³. Per contra, si En Cases i En Ferran no fan esdevenir l'atac fins a la Gomera, a la predita *Relació* de l'Almirall aquest atac mai no va existir, atès que “a fi d'evitar escàndol que pogués néixer amb una armada de França”, escriu que “em vaig apartar amb una nau i dues caravel·les” cap a les Canàries, “i vaig enviar les altres naus de dret a les Índies, a l'illa Espanyola”⁸⁴. I l'Oviedo i En Gómara ni tan sols esmenten els corsaris⁸⁵. Tampoc no els cita En Sepúlveda, el qual, a més a més, i per contra, data la sortida al març. Ni en fa esment En Joan de Castellar, que, a fi de curar-se en salut, també la data al març, però de 1497⁸⁶, mentre En Bernáldez –tal com he indicat en iniciar el treball– la situava a l'agost d'aquest mateix any i l'Oviedo al mateix març del 96!⁸⁷. Amb la qual cosa, aquest darrer cronista fa salpar En Colom cap al Nou Món, des de les costes d'Espanya, tres mesos abans que arribi a Espanya.

No obstant el retoc del any, el parer d'aquests cronistes és transcendent. La seva datació de la sortida de les naus al mes de “març” aporta una nova llum a l'hora d'entendre tot el que ens ocupa aquí, perquè s'ajusta perfectament amb uns esdeveniments que, com hem vist, s'escauen de ple al llarg del mes d'abril. I evidència que tota la resta de fonts que fan salpar En Colom el 30 de maig, responen a l'intent premeditat d'estalviar-se l'àmbit mediterrani català, amb els corsaris francesos actuant-hi a tort i a dret i les autoritats catalanes i llurs armades navals fent mans i mànigues per desempel·lar-se'n. Salvat, doncs, aquest mes d'abril, els aranjadors literaris de les cròniques ja veuen normal que l'expedició colombina salpi cap al Nou Món pel maig, des d'un port andalús.

Però, mentre En Ferran exposa que el governador de l'illa els rep, imparteix justícia i hom

retorna la nau al seu patró, l'Almirall i En Cases passen tot aquest assumpte per alt.

No cal dir que es tracta de còpies dels textos d'En Ferran, d'En Cases i de l'Almirall, degudament traduïdes al castellà, on, a despit dels contrasentits i absurds històrics que s'hi contenen, hi ha estat interpolat el nom de “Sant Lúcar” com a port de sortida de l'expedició i el del “Gomera” com el lloc de l'enfrontament naval entre En Colom i l'armada francesa.

Vistes, per tant, les coses des d'aquesta perspectiva global, en què els relats comentats, exposen, amb enfrontament naval o sense, que la trobada amb les naus franceses va ser a la Gomera, ¿com podem explicar que la nau que prenen els corsaris sigui retornada, amb la seva gent, a terra –com relata En Colom, a la carta del 28 de maig– a la vila gaditana de Rota⁸⁸? I, ¿com explicar, en conseqüència, que aquí els rebi un governador? ¿Des de quan hi havia governadors a Andalusia? I, ¿com, encara, fer sentit, que a Rota, la gent fes una bona rebuda i molta festa a l'Almirall, “perquè hi era molt conegut”? I, l'últim interrogant insalvable: ¿Com explicar que a Rota En Colom, com diu l'escriu, “en fos veí algun temps”⁸⁹? Tot és absurd. I és impossible donar-hi cap explicació coherent, agafant-nos a les referències andaluses.

Segons En Leopoldo de la Rosa, el nom de governador, “sembla que no era molt corrent a

82. B. DE LAS CASAS, op. cit, vol. I, p. 496; H. COLÓN, op. cit., p. 236 i C. COLÓN, *Textos y documentos completos*, op. cit., p. 369.

83. P. M. DE ANGLERÍA, op. cit., *Dècada Primera*, cap. VI, p. 55.

84. C. COLÓN, *Textos y documentos completos*, op. cit., p. 369.

85. GONZALO FERNÁNDEZ DE OVIEDO, *Historia General y Natural de las Indias*; Biblioteca de Autores Españoles-117, Ediciones Atlas, Madrid, 1959, p. 58-59; F. LÓPEZ DE GÓMARA, op. cit., p. 170-171.

86. JUANDE CASTELLANOS, *Elegías de Varones Ilustres de Indias*; Biblioteca de Autores Españoles-IV, M. Rivadeneyra-Editor, Madrid, 1874, p. 40.

87. G. FERNÁNDEZ DE OVIEDO, op. cit., p. 58.

88. C. COLÓN, *Textos y documentos completos*, op. cit., p. 365.

89. B. DE LAS CASAS, op. cit. vol. I, p. 497.

finals del segle XV en la terminologia de l'administració pública castellana⁹⁰. Però l'Alfonso García Gallo ja és més explícit a negar la seva existència. Així, en analitzar els càrrecs de virrei i governador que els Reis van atorgar a En Colom, assegura que "aquests dos càrrecs [eren] desconeguts a Castella i existents, en canvi, a la Corona d'Aragó"⁹¹. I, més endavant, després d'estudiar la documentació reial relacionada amb En Colom, hi torna a insistir: "No conec cap document en què, de manera anàloga als anteriors es recullin les disposicions referents als virreis i governadors. Això, en primer lloc, revela un menor interès per aquests oficis; però, tal vegada, també sigui per raó que, desenvolupant-se l'actuació d'En Colom a les Índies i a la Corona de Castella, aquells càrrecs són estranys a la constitució d'aquesta"⁹².

Aleshores, si, a parer d'un dels grans especialistes del dret castellà, a Castella no hi havia governadors, i aquest càrrec hi era estrany; però, per contra, estava ben desenvolupat, juntament amb el del virrei, als Estats de Catalunya, és que totes les peripècies de la nau francesa que En Colom pren i porta a terra, amb els seus tripulants, on apareix el governador i imparteix justícia, s'han de desenvolupar també en algun indret de Catalunya, on la figura del governador, almenys des del 1363, en què hom canvia el nom de la figura del procurador general pel de governador general⁹³, ja hi era ben arrelada.

Si recapitem, veiem que tenim, sempre segons les còpies dels textos colombins en espanyol, un seguit de dades:

- 1.- En Colom s'enfronta a una armada francesa de 13 o 14 naus.
- 2.- Després de salpar cap a Amèrica (30 de març), algunes naus a les ordres d'En Colom, capturen un vaixell corsari.
- 3.- La captura és davant de l'illa de la Gomera.
- 4.- En Colom, esquiva l'armada francesa i sorgeix a l'illa de Madeira, segons unes fonts, o a l'illa de Porto Santo, segons unes altres.
- 5.- Abans d'arribar a les Canàries, passa per un arxipèlag.
- 6.- Porten els presoners francesos a terra, en un lloc on En Colom havia viscut algun temps.

7.- El Governador retén els francesos sota la seva tutela.

I si ens fixem ara en la documentació d'arxiu, ens surt una informació semblant, però amb petites diferències:

1bis.- Hi ha una armada francesa de 13 o 14 naus saquejant les costes catalanes durant tot l'any 1497 i fins, pel cap baix, al juny de 1498.

2bis.- Després que En Colom salpi, algú apresca un vaixell corsari.

3bis.- La captura és feta prop de l'illa de Mallorca.

4bis.- Els capturadors arriben a l'illa de Mallorca.

5bis.- L'illa de Mallorca forma part de l'arxipèlag Balear.

6bis.- Porten els presoners francesos a terra, a Mallorca, d'on han brotat un cúmul d'històries i llegendes referents a la vida d'En Colom en aquesta illa.

7bis.- El Governador Joan Aymerich escriu al rei Ferran que ha fet presoners uns corsaris francesos

De la comparació minuciosa d'ambdues fonts d'informació, ens adonem que són quasi idèntiques. I que si canviem tan sols el nom de les illes de Madeira, Porto Santo o la Gomera pel de Mallorca, ja són completament identificables. I ens vénen a dir que En Colom, entre l'11 de juny de 1496 i el 30 de març de 1498, es va estar a Catalunya, vivint-hi i preparant-hi íntegrament la tercera expedició

JORDI BILBENY

90. LEOPOLDO DE LA ROSA, "Antonio de Torres, Gobernador de Gran Canaria"; *El Museo Canario*, núms. 27-28, juliol-desembre 1948, p. 2.

91. ALFONSO GARCÍA GALLO, "Los orígenes de la administración territorial de las Indias"; *Anuario de Historia del Derecho Español*, XV (1944), p. 29.

92. Ídem, p. 33.

93. VÍCTOR FERRO, *El Dret Públic Català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*; Referències-1, Eumo Editorial, Vic, 1987, p. 49.

ALTRES DIMECRES DE CENDRA

ELS SECRETS D'UN SEPULCRE,
ELS DIMECRES DE CENDRA
I EMBOLICA QUE FA FORT

Llegeixo un dia el diari, una de les rucades de les quals no sé passar, i vaig quedar tot d'una peça. Una crònica del 3 de juny de 2003 deia així: **El ADN resolverà el misteri de la tumba de Cristóbal Colón.**

“Alto les seques”, vaig dir-me. Això és important. Ja era hora!

El primer que vaig fer fou anar a buscar l'enciclopèdia per veure que volia dir ADN. Un cop assabentat que ADN són les inicials de l'àcid desoxiribonucleic, bé, vaig pensar que amb allò sol no anava enlloc. Llegeixo la notícia completa. On estava enterrat Cristòfor Colom? Anava a aclarir-se l'interrogant després de cinc segles. Es podria desxifrar la seva identitat mitjançant l'ADN.

Els que fa anys anem seguint les petjades de Colom estem curats d'espant. D'entrada, a un membre com jo de l'equip de TERRA RUBRA (que sigui dit de pas i encara que sembli autobombo, fa més de quinze anys que la ballem), no li podia passar per alt un petit matís de “paraula”. Les investigacions de la tomba, tomba petita, perquè és clar que amb els anys els cossos tendeixen a enxiquir-se, anaven centrades a IDENTITAT i no pas a ORIGEN, que és el que sembla que anem discutint una colla. Que una cosa pot portar a l'altra, deixem-ho pels savis.

El trasllat de les restes, un trasllat marejat ja per les singladures que ha conegut: de Valladolid (¿) a Santo Domingo, a La Havana, a Sevilla i ara a Granada. I a Granada es va crear una comissió científica: personal de genètica, un historiador, un biòleg, un metge forense i un professor de mede-

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Josep Coma, Josep Condal, Narcís Saladrigues, i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrarubra.org>

c/e: revista@terrarubra.org

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de llur signant.

Núm. de compte per als subscriptors: 2013 0315 22 0200665270

Edita: «Comissió d'Estudis Tarrogencs»
C/ de l'Església, 1 - Tel. / Fax 973 52 00 65 - 25211 TARROJA

Muntatge i impressió:
Saladrigues, S.L. - Font, 7 - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

cina legal. Una colleta. Qui ho pagarà tot això?

El temps necessari per treure conclusions també és força clar. Un periodista anuncià que “serán estudiados a lo largo de la semana”, encara que més endavant admet que “los estudios de ADN tardaran como mínimo seis meses”. De moment portem més d’un any.

Què en sortirà d’aquest sepulcre itinerant que porta set segles d’angoixa de no saber a qui pertany? Restem en espera que passi aquest temps necessari per les comprovacions.

Si això durés, es podria instituir o reviscolar una pràctica religiosa, que com la gran majoria d’elles coneix hores baixes. La imposició de cendres un dia determinat. Doncs, el primer dimecres de cendra, el dia que s’enceta la Quaresma. Allà, fins i tot, els diaris t’avisaven: dimecres, després de la missa, imposició de cendres.

Era un acte breu. Al final de la missa, ens posàvem en fila i camí de l’altar. Allà el capellà disposava d’una mena de vas ple de cendra. No sabíem si eren cendres provinents de l’estufa del senyor rector o d’un foc d’aquests que hi ha sempre “ben intencionat”. Ens era igual.

Jo, personalment, ja a aquella edat ho trobava una broma macabra abans d’anar a sopar. El capellà amb solemnitat sucava a la tassa i et feia el senyal de la creu al front tot dient: “pulvis eris et in pulverem reverteris”.

I ja podies marxar cap a casa content i satisfet. Sabies que un dia t’havies de morir. Al carrer, era qüestió de proveir-se del mocador i una mica de saliva per treure’t la cendra del front. Un dia, un cop a casa, el meu pare em preguntà mig d’esma: què han dit a l’església? Doncs, que ens hem de morir un dia.

— “Collons!”, va dir.

Hem passat d’unes cendres a unes altres ben diferents. De les cendres religioses vigents es podria passar al “dia de les cendres agnòstiques”. I anar els devots de Colom català a un local de la Generalitat, dels quals no en van escassos, i imposar-nos aquestes cendres peregrines a tots els que fa anys bevem a galet.

El lloc del cos a imposar-les seria optatiu. Jo estic pensant en la regió sacrolumbar perquè potser m’alleugerarien els persistents dolors que m’impedeixen caminar.

DIONÍS PRAT

CAIXA CATALUNYA

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil·lenari, 38 - 25200 CERVERA

Hostal
Jaumet
Fundat el 1890
TORÀ

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 TORÀ (Lleida)
www.svt.es/caljaumet
e-mail: caljaumet@svt.es

Pells
Sant Ramon

Av. Santuari, 15 - ☎ 973 52 42 43
SANT RAMON